

27.2.2026

Opetushallitukselle

Asia: Teollisuuden perustutkinnon tutkintokokeilu

Viite: Lausuntopyyntö 27.2.2026, diaarinumero OPH-292-2026

1 Lausunnon keskeinen sisältö

OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua teollisuuden perustutkinnon tutkintokokeilusta.

Teollisuuden perustutkinnon kokeilun tavoitteet – koulutuksen joustavuus ja työelämävastaavuus sekä monialaisen osaamisprofiilin tunnistettavuus – ovat lähtökohtaisesti ymmärrettäviä ja voivat parhaimmillaan madaltaa alalle hakeutumista. Samalla kokeiluun liittyy olennaisia riskejä: osaamisen **syvyyden** ja ammatti-identiteetin heikkeneminen, koulutuksen sirpaloituminen valinnaisuuksien kasvaessa, opettajien kelpoisuuksien tulkinnan vaikeutuminen, opettajien riittävän osaamisen varmentaminen sekä resurssipaineet, jotka voivat heikentää opiskelijan saamaa ohjausta ja lähiopetusta.

Tutkinnon nimi – teollisuuden perustutkinto voi olla harhaanjohtava, koska teollista toimintaa on muutakin kuin mitä kone- ja tuotantotekniikan sekä prosessitekniikan alojen sisällöistä löytyy. Eri teollisuuden alojen parempaa huomioimista voitaisiin mahdollistaa yhdistelmätutkinnoilla, joissa opiskeltaisiin esim. pakolliset tutkinnonosat kahdesta tutkinnosta ja valinnaisten valikoimaa sekä määrää lisättäisiin – tämä tarkoittaisi, että tulisi mahdollistaa perustutkinnossa yli 180 osp laajuus.

Emme puolla teollisuuden perustutkintokokeilun aloittamista esitetyssä muodossa, koska kokeilussa on merkittävä riski, että osaamisen syvyys heikkenee ja tutkinto tuottaa liian yleislaatuista osaamista, mikä voi heijastua opiskelijoiden työllistymiseen, työpaikan pysyvyyteen ja palkkaukseen.

2 Teollisuuden perustutkinto muodostuisi kone- ja tuotantotekniikan sekä prosessiteollisuuden perustutkinnosta. Antavatko nämä tutkinnot riittävän pohjan teollisuuden monipuolisiin työtehtäviin vai pitäisikö kokeilussa hyödyntää myös muita tekniikan alan perustutkintoja?

Kokeilun pohjaksi esitetyt tutkinnot ovat jo nykyisellään laajoja, mutta niiden työelämälogiikka ja osaamisprofiilit eroavat. Prosessiteollisuuden tutkinto on monipuolinen jo sellaisenaan (uusissa tutkinnon perusteissa useita tutkintonimikekohtaisia valinnaisia sekä muita ammatillisia valinnaisia), ja suurena huolena on se, että uuden ”yhteisen” tutkinnon rakentaminen voi heikentää syvää

27.2.2026

asiantuntijuutta erityisesti suurteollisuuden prosessiympäristöissä. Nuorelle tulee rakentua vahva yhtenäinen osaamisen pohja, joka on riittävän laaja-alaista, että opiskelija ymmärtää työn kokonaisuuden sekä riittävän syvää, että hän kykenee tekemään työtehtävät turvallisesti ja ratkaisemaan ongelmia.

Työelämän näkökulmasta tulee tarkoin selvittää, toivooko teollisuus “ketterästi roolista toiseen” siirtyvää asiantuntijaa tietyissä tehtävissä, vai nimenomaan vahvaa tehtäväkohtaista osaamista. Kumpaankin noista rooleista tarvitaan vähintään asetuksen mukaista määrää lähiopetusta, että osaaminen ja ammattitaito varmistetaan.

Tämänhetkisten tietojen perusteella (OPH:n tiedonkeruu opetuksen ja ohjauksen määrästä 2025) kummastakaan tutkinnosta valmistuneiden opiskelijoiden lähiopetuksen määrä ei yllä asetuksen mukaiseen 12 tuntiin per osaamispiste vaan on keskimäärin 10,3 h/osp (kone- ja tuotantotekniikka) ja 9,6 h/osp (prosessiteollisuus).

OAJ:n näkemys opettajien ja teollisuuden työelämän yhteistyön perusteella on se, että teollisuus ei erityisesti toivo tehtävästä toiseen siirtyvää osaajaa, ellei tällä ole vahvaa ammattitaitoa molemmista tehtävistä.

Esitetyt kaksi tutkintoa voivat muodostaa rungon, mutta kokeilun onnistuminen edellyttää, että perusteisiin rakennetaan selkeästi tunnistettavat osaamisprofiilit ja riittävä syvyys niihin tehtäviin, joissa vaaditaan vahvaa osaamista ja ammattitaitoa. Lisäksi kokeilun omissa tavoitteissa on todettu mahdollisuus hyödyntää myös muiden alojen tutkinnon osia monialaisiin teollisuuden työtehtäviin – tämä kannattaa toteuttaa hallitusti, jotta kokonaisuus ei sirpaloidu vaan vahvistaa nimenomaan teollisuuden työtehtävissä tarvittavaa osaamista.

3 Millaisia mahdollisuuksia tai uhkia/riskejä mahdollisessa teollisuuden perustutkintokokeilussa tulisi huomioida?

Alla mahdollisuuksia ja uhkia koulutuksen järjestäjän, opetus- ja muun henkilöstön sekä opiskelijan näkökulmista.

3.1 Koulutuksen järjestäjä

Mahdollisuudet

Kokeilu voi lisätä joustavuutta ja helpottaa koulutustarjonnan suuntaamista muuttuviin osaamistarpeisiin, jos opintopolut ja valinnaisuudet ovat aidosti hallittavissa, toteutettavissa ja ohjattavissa.

Riskit

Sirpaloitumisriski: runsas valinnaisuus voi tehdä opintopolun kokoamisesta liian monimutkaista, jolloin opiskelijan osaamisprofiili hämärtyy ja ohjaustarve kasvaa. Valinnaisuuden lisääminen voi olla “mahdoton työ toteuttaa” ilman

27.2.2026

lisäresursseja ja laatu kärsii, jos sisältö kasvaa mutta lähiopetuksen määrä ei lisäännä

Resurssi- ja rahoituspaineet: valtakunnallinen ohjaus painottaa opiskelijoiden riittävää opetusta, ohjausta ja tukea, mutta samaan aikaan rahoitusmalli palkitsee entistä enemmän suorituksista, jatko-opinnoista ja työllistymisestä. Tämä voi käytännössä lisätä painetta nopeuttaa polkuja. OAJ on jo aiemminkin todennut, että opiskelijoille täytyy turvata aito mahdollisuus tarvittaessa opiskella kolme vuotta ja että tehokkuusajattelu ei sovi ammatilliseen koulutukseen, jos se heikentää osaamisen tasoa.

Työelämäyhteistyön laatu: jos tutkinnon osaamisprofiili jää liian yleiselle tasolle ("toimialariippumattomat osaamistarpeet"), kasvaa riski, että työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa opiskelijat ohjautuvat aputehtäviin ja osaamisen näyttöjen laatu vaihtelee entistä enemmän.

3.2 Opetushenkilöstö ja muu henkilöstö

Mahdollisuudet

- Monialaisuus voi tukea opettajien yhteistyötä ja yhteistä pedagogista kehittämistä, jos työnjaosta, kelpoisuuksista ja täydennyskoulutuksesta sovitaan selkeästi sekä mahdollistetaan osaamisen täydentäminen/lisääminen työajalla.

Riskit

Kelpoisuuksien tulkinnan vaikeus / mielivalta: Kentällä on jo tunnistettu riski, että laaja tutkinto voi lisätä epäselvyyttä siitä, kuka on kelpoinen opettamaan mitään osaa. Tämä voi heijastua rekrytointeihin ja valintoihin sekä palkkaukseen (epäpätevyysalennukset). Koska tutkinnon ja työkokemuksen soveltuvuudesta kelpoisuuden osalta päättää koulutuksen järjestäjä, ovat käytännössä tulkinnat hyvin vaihtelevia eri koulutuksen järjestäjien parissa. Kelpoisuuksien erilaiset tulkinnat heikentävät opiskelijoiden yhdenvertaista mahdollisuutta saada laadukasta opetusta.

Osaamisen syvyyden katoaminen: Tutkintojen yhdistäminen voi johtaa siihen, että "ammattitaito katoaa" ja "kädentaidot katoavat". Valinnaisuuden laajeneminen ja nykyinen tilanne lähituntien määrän ollessa riittämätön voi johtaa siihen, että asiat käydään läpi vain pintapuolisesti eikä oppilaitoksissa ole aikaa ja mahdollisuuksia harjoitella. Kokeilusta ei ole lisäarvoa suhteessa nykyiseen monialaisuuteen, ellei panosteta opetukseen ja ohjaukseen ja mahdollisteta opiskella tutkintoon yli 180 osaamispistettä. Edellä mainittu ei välttämättä pidennä opiskeluaikaa, koska osaamispisteitä ei ole sidottu aikaan (osaamisperusteisuus).

Työkuorman kasvu: jos valinnaisia polkuja on paljon, opinto-ohjaajien ja opettajien ohjaus-, HOKS- ja arviointityö lisääntyy entisestään. Tämä kytkeytyy laatuun: ilman lisäresursseja vaarana on, että sekä ohjaus että osaamisen arviointi jäävät liian ohuiksi.

27.2.2026

3.3 Opiskelija

Mahdollisuudet

Alalle hakeutumisen kynnys voi madaltua, jos opiskelijan ei tarvitse lukkiutua kapeaan ammatti-identiteettiin heti alussa.

Mahdollisuus rakentaa polkuja korkeakouluopintoihin (esim. soveltuva matematiikka/fysiikka/kemia, data ja mallinnus) voi olla hyödyllinen, jos opintopolut ovat selkeitä ja tuki riittävä.

Riskit

Työllistyminen ja palkkataso: Huolena OAJ nostaa sen, valmistuuko opiskelija riittävällä osaamisella työllistyäkseen ammattilaisena vai ohjautuuko hän avustaviin tehtäviin heikommalla palkkauksella.

Polun suunnittelun vaikeus: valinnaisuuksien kasvu voi lisätä epävarmuutta ja ohjaustarvetta. Kun tutkintorakenne rajoittaa osaamispistemäärää (pt 180 osp), se voi olla opiskelijan kannalta ongelmallista, kun yhä vaativampi työelämä toivoo laajaa ja laadukkaampaa ammattiosaamista. Jos tutkinnon suorittamisessa mahdollistettaisiin laajemman kokonaisuuden kuin 180 osp suorittaminen, se voisi parantaa osaamisen kattavuutta ja syvyyttä.

Opiskelijoiden tuen tarve: ammatillisessa koulutuksessa opiskelijaprofiili on monimuotoistunut ja tuen tarve kasvanut; siksi kaikissa uudistuksissa on varmistettava riittävä lähiopetuksen määrä sekä riittävästi opinto-ohjausta ja tukea.

4 Emme puolla teollisuuden perustutkintokokeilun aloittamista, perustelut ja mielipide teollisuuden perustutkintokokeilusta

Emme puolla teollisuuden perustutkinnon tutkintokokeilua esitettyssä muodossa, koska kokeilussa on merkittävä riski, että osaamisen syvyys heikkenee ja tutkinto tuottaa liian yleislaatuista osaamista ("yleismies"-huoli), mikä voi heijastua opiskelijoiden työllistymiseen, työpaikan pysyvyyteen ja palkkaukseen.

Nykyisen rahoitusmallin lisätessä painetta suorituksiin, on vaarana myös tutkintojen suorittamisen nopeuttaminen, joka voi johtaa lähiopetuksen vähenemiseen ja vain pintapuolisen osaamisen hankkimiseen.

Lisäksi laaja tutkinto voi lisätä opettajien kelpoisuuksien tulkinnanvaraa ja aiheuttaa ongelmia sekä epätasa-arvoa rekrytointi-, valinta- sekä palkkauksen määrittelyn tilanteissa, koska soveltuvuuden arviointi on koulutuksen järjestäjän tulkinnan varassa.

Kokeilun tavoitteet voidaan saavuttaa paremmin kehittämällä nykyisiä tutkintoja ja niiden sisäisiä opintopolkuja (joissa valinnanvaraa on jo runsaasti). Tulee myös varmistaa resurssit opetukseen ja ohjaukseen sekä lisätä tietoisuutta eri alojen osaamisvaatimuksista ja työllistymismahdollisuuksista.

27.2.2026

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Eira Bani
johtava erityisasiantuntija